

Joan JULIÀ-MUNÉ

Un segle de lingüística catalana: de la *Lletra de convit* a la GCC (1901-2002).

Lleida: Edicions de la Universitat de Lleida («Lingüística» 3), 2019, 252 p.

Un segle de lingüística catalana no és una història de la lingüística catalana. És, com explica Julià (p. 18), una revisió dels darrers cent anys de producció lingüística catalana. És un assaig de cercar els orígens i explicar el desenvolupament de la disciplina al llarg de la darrera centúria, expandint-ne una mica els límits temporals: des dels precedents vuitcentistes fins a l'aparició de la *Gramàtica bàsica i d'ús* de l'Institut d'Estudis Catalans el 2019.

Després d'un capítol inicial (p. 21-34) sobre la història de la representació de la parla i sobre els objectius de la historiografia lingüística, Julià presenta els antecedents *prelingüístics* del català (p. 23-45): Tomàs Forteza, Marià Aguiló, Josep Balari i la campanya de *L'Avenç*. Precisament els projectes lingüístics de Pompeu Fabra, juntament amb els d'Antoni M. Alcover, són l'inici «del primer gran període de la nostra lingüística» (p. 48). Tant, que la *Lletra de convit* és la fita simbòlica en què Julià situa el naixement de la lingüística catalana.

Iniciada la història *stricto sensu*, la divideix en cinc períodes. El primer correspon amb «l'eclosió noucentista (1901-1925)» (p. 47-79), caracteritzada per les grans iniciatives d'Alcover —la *Lletra de Convit*, el *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, el Congrés de 1906— i culminada amb la institucionalització de la lingüística a través de l'IEC i de Pompeu Fabra.

A l'èxit noucentista el segueix un «equilibri intermitent» (p. 81-90) entre la dictadura primoriverista i la represa republicana. D'aquesta etapa destaquen els inicis de l'activitat de Francesc de B. Moll, la difusió de les *Converses filològiques* i la publicació del *DGLC*, i es posen en relleu les innovacions que desenvolupen Alexandre Galí i Delfí Dalmau en pedagogia i Pere Barnils en fonètica i en logopèdia—unes innovacions a què Julià fa una merescuda atenció i que no sempre han trobat lloc a les històries de la lingüística.

Després de la guerra arriba el període més difícil per a la lingüística catalana: l'exili i la postguerra (p. 91-102) fins al 1967. Julià hi diferencia clarament la lingüística produïda a l'exili (Pompeu Fabra, i, especialment, Joan Coromines) de la que bregava per sobreviure a l'interior del país (centrada sobretot en Moll, Sanchis Guarner i el *DCVB*). El retorn de Joan Coromines (1967), i la celebració de l'Any Fabra i del Col·loqui d'Estrasburg (1968) marquen el final d'aquesta etapa.

Encara sota la dictadura, però amb una mica més de llibertat i amb noves generacions de lingüistes formats a la postguerra, s'entra en el període que Julià ha batejat «la modernitat continguda (1968-1978)» (p. 102-119). És un moment de consolidació d'alguns noms (Francesc de B. Moll, que el 1968 culmina el *DCVB*, Joan Coromines)

i d'expansió de molts d'altres, entre els quals destaquen Gabriel Ferrater, Joan Solà, Germà Colón i Pere Verdaguer. D'aquesta etapa també en destaca la fundació de la revista *Els Marges*, per tal com fou la primera revista pensada per difondre estudis de llengua i literatura catalanes després de la guerra.

L'última etapa comprèn des de 1978 fins a 2002 (p. 121-152). És el capítol més llarg, atès que «aquest període ha esdevingut el més fructífer pel que fa a resultats de la recerca en lingüística» (p. 121). És l'únic capítol que no segueix un ordre cronològic, sinó que Julià divideix la recerca en lingüística en deu àrees —més una onzena píndola final, dedicada a la *Gramàtica del català contemporani*. De cada disciplina en presenta els investigadors i els resultats més destacats, i n'ofereix alguns fragments il·lustratius prou extensos.

En darrer lloc, després d'oferir una breu recapitulació (p. 153-156), avança alguns dels esdeveniments més importants del segle XXI, centrats en la tasca normativa de l'IEC i de l'AVL (p.157-159). Es clou el llibre amb tres annexos: un resum cronològic, un comentari del primer text gramatical islandès (s. XII) i un comentari d'un text ortogràfic de Fabra. Finalment, hi ha una extensa bibliografia (44 pàgines) —actualitzada amb obres del 2019 mateix— i un índex onomàstic.

Un segle de lingüística catalana és, sobretot, una descripció de l'evolució al llarg del nou-cents de la lingüística catalana. Però en alguns passatges hi traspua una certa voluntat criticopreceptiva de l'autor. Per exemple, en l'establiment de les perioditzacions i les dates clau. O també en la selecció de quins períodes o autors mereixen els excel·lents quadres-resum, molt útils, que els acompanyen. En general el desenvolupament cronològic és encertat, però la seva rigidesa fa que alguns projectes clau no tinguin la visibilitat que es mereixerien. Per exemple, el *Diccionari català-valencià-balear*, desenvolupat entre 1901 i 1968, rep un tractament desigual al llarg del llibre: cal cercar-ne el naixement al capítol 3, la publicació dels primers volums al capítol 4 i la culminació al capítol 5.

Òbviament en un llibre d'aquestes característiques no hi cap tot. Però, ateses les conseqüències que ha tingut, no hauria estat sobrer referir-se a la polèmica entre el *català heavy* i el *català light*, encara que no fos un afer estrictament acadèmic. Segur que en la sociolingüística (§ 7.7) o en l'estandardització (§ 7.8) hi hauria tingut cabuda. Ja per acabar, no deixa de sorprendre que se citi Pompeu Fabra o bé per edicions ja superades per les *Obres completes* (com en les *Converses filològiques*, p. 74), o bé per obres publicades amb criteris divulgatius i no filològics (com en el comentari de la p. 182). Tot plegat petites remarques que no enterboleixen en absolut un treball que ha d'exhortar a escriure un segle més de lingüística catalana.

Eloi Bellés
Universitat de Barcelona